

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح الزام دولت به حمایت از مراکز علمی - تحقیقاتی ضد استکباری»

مقدمه

تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی با ارائه طرح الزام دولت به حمایت از مراکز علمی - تحقیقاتی ضد استکباری، که در جلسه علنی ۳۵۴ مورخ ۱۳۹۸/۵/۲۷ اعلام وصول و با شماره ۶۳۷ ثبت شده است، با عنایت به «اقدامات خصمانه ایالات متحده آمریکا و آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی علیه منافع ملی جمهوری اسلامی ایران...» دولت را مکلف کرده‌اند «از تمامی مجموعه‌ها و مراکز علمی - تحقیقاتی مؤسسات و دانشگاه‌هایی که در زمینه آمریکاپژوهی با رویکرد مقابله با سیاست‌های استکباری و سلطه‌طلبانه آمریکا به فعالیت می‌پردازند، حمایت‌های مادی و معنوی لازم را به عمل آورد». (متن طرح)

مشخصات طرح

دوره دهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۶۳۷

شماره چاپ:

۱۵۳۳

تاریخ چاپ:

۱۳۹۸/۶/۲۶

سوابق قانونی

در موضوع مقابله و مواجهه با نقض حقوق بشر و اقدامات خصمانه آمریکا در مورد ایران و جهان، پیش از این دو قانون توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است.

۱. ماده واحد قانون افشای نقض حقوق بشر توسط آمریکا و انگلیس در جهان امروز، در جلسه علنی سوم اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و به موجب آن مقرر شده است که «به منظور مقابله با توطئه‌ها و محدودسازی‌های ناعادلانه آمریکا و انگلیس علیه جمهوری اسلامی ایران و جهت آگاه‌سازی جامعه جهانی از موارد عدیده نقض حقوق بشر توسط این دو کشور... مبلغ بیست میلیون دلار از محل حساب ارزی تخصیص می‌یابد».

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر مطالعات آموزش و
فرهنگ

۲. قانون مقابله با نقض حقوق بشر و اقدامات ماجراجویانه و تروریستی آمریکا در منطقه، دیگر قانونی است که مشتمل بر ۲۷ ماده و ۱۰ تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه بیست و دوم مردادماه ۱۳۹۶ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده و جهت اجرا ابلاغ شده است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۶۶۴۰

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۷/۱۰

قانون مزبور دولت و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط را به تهیه و ارائه برنامه راهبردی جامع مقابله با تهدیدات آمریکا، تعیین و اعمال مدیریت متقابل و مجازات برای اشخاص حقیقی و حقوقی آمریکایی حامی تروریسم و ناقض حقوق بشر، مقابله با تحریم‌های اقتصادی آمریکا و حمایت از شهروندان ایرانی مکلف می‌سازد و با ورود در جزئیات اقدامات ستیزه‌جویانه آمریکا، وظایف موسع و دامنه‌داری را در خصوص مقابله با اقدامات خلاف و ضدبشری دولت آمریکا برعهده دولت و دستگاه‌های اجرایی نامبرده در قانون قرار می‌دهد.

ارزیابی طرح

درخصوص طرح پیشنهادی چند نکته قابل ذکر است:

۱. طرح پیشنهادی، چه از حیث عمل متقابل مجلس و چه به لحاظ دستیابی به راهکارهای علمی برای مواجهه با سیاست‌های خصمانه آمریکا قابل اعتناست، هرچند که با توجه به سوابق قانونی مربوط، تصویب پراکنده احکام قانونی خارج از قوانین موضوعه می‌تواند به اخلال در نظام قانونگذاری و دشواری در اجرای قانون بینجامد.

۲. عنوان «مراکز علمی - تحقیقاتی ضداستکباری» عنوانی مبهم و نارساست. چراکه طراحان معیارهای ضداستکباری بودن را مشخص ننموده‌اند. همچنین در متن طرح فقط از کشور آمریکا نام برده شده است؛ از این جهت تلقی طراحان از استکباری بودن، فقط دولت آمریکا برداشت می‌شود.

باید در نظر داشت هر فعالیت پژوهشی و یا غیرپژوهشی توسط هر شخص و یا هر نهادی در جمهوری اسلامی ایران با هدف حل مسائل داخلی و یا خارجی کشور (تحریم‌ها نیز بخشی از مسائل کشورند) را می‌توان فعالیتی ضداستکبار آمریکایی در نظر گرفت. از این منظر برای تلقی نمودن یک کار تحقیقاتی به‌عنوان فعالیتی ضداستکباری مسئله‌محور بودن آن با ابتدای نیازها و مسائل کشور تعیین‌کننده است. با این حال ممکن است طراحان طرح، منظور ویژه‌ای از فعالیت‌های ضداستکباری داشته باشند که باید در متن مشخص شود.

۳. طرح پیشنهادی نوع، میزان، منبع و متولی «حمایت‌های مادی و معنوی لازم» را مشخص نکرده است. بنابراین، از یک‌سو به دلیل عدم پیش‌بینی محل تأمین بار مالی، این طرح مغایر اصل هفتادوپنجم قانون اساسی است و از سوی دیگر مشخص نبودن متولی اجرا، احتمال عملیاتی شدن حکم مربوطه را کاهش می‌دهد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

به دلیل ابهامات پیش‌گفته در عنوان و متن طرح که مغایرت با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی را موجب می‌شود، فراهم آوردن زمینه برای تصویب طرح فوق‌الذکر ایجاب می‌کند که اصلاحاتی به شرح زیر حسب مورد در عنوان و متن طرح صورت گیرد:

۱. تعریف کشورهای استکباری در متن طرح مشخص شود و اگر مقصود صرفاً آمریکا است عنوان طرح اصلاح شود.
۲. معیارها و ویژگی‌های فعالیت‌های پژوهشی ضداستکباری مشخص شود.
۳. محل تأمین اعتبارات مورد نیاز برای حمایت از فعالیت‌های پژوهشی ضداستکباری مشخص شود.
۴. متولی «حمایت‌های مادی و معنوی لازم» موضوع طرح، مشخص شود.
۵. حتی‌الامکان محتوای طرح به‌عنوان یک حکم الحاقی به یکی از قوانین موجود و مرتبط ارائه شود.